

درباره روند تأمین کالاهای اساسی پس از حذف دلار ۴۲۰۰ تومانی

ثبات نسبی قیمت‌ها در غیاب ارز ترجیحی

بازار جلوگیری شود. در اردیبهشت‌ماه سال جاری در پی اجرای چرخش بزرگ اقتصادی دولت سیزدهم، بر اساس اطلاعاتی نرخ روغن خوراکی برای روغن مایع ۹۰۰ گرمی ۷۲ هزار تومان تعیین و اعلام شد که با توجه به شرایط بازار و کاهش جهانی قیمت روغن خام، این قیمت در ماه‌های بعد روند کاهشی داشت. روغن مایع ۹۰۰ گرمی در حالی در خردادماه امسال با قیمت ۷۲ هزار تومان در بازار عرضه شد که طبق آمار مرکز آمار ایران، این ماده غذایی در دی‌ماه سال جاری با قیمت ۶۸ هزار و ۷۰۰ تومان به دست مصرف‌کننده رسید. به گفته فعالان این بازار، کاهش قیمت روغن مایع همچنان ملموس است و این کاهش باعث شده بازار رقابتی در شرکت‌ها همچنان دنبال شود و مشکلی در زمینه تامین روغن تا پایان سال وجود نداشته باشد. البته ناگفته نماند که ریزش قیمت روغن در بازارهای جهانی با رفع موانع صادرات روغن از مالزی و اندونزی همزمان شد؛ همچنین روند صادرات روغن آفتابگردان از روسیه و اوکراین تسهیل شده و این عوامل دست به دست هم داده تا شاهد کاهش قیمت روغن خام در بازار جهانی و بازار داخلی باشیم.

■ ثبات نسبی قیمت شیر
 با وجود حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی، دولت عرضه‌کنندگان شیر کم‌چرب، شیر بطری، ماست و پنیر را مشمول محدودیت در قیمت‌گذاری کرد تا سبب معیشتی افشار کم‌درآمد به یک‌باره از گروه لبنیات خالی نشود. به گفته فعالان انجمن صنایع لبنی ایران، از آنجا که شیر به عنوان ماده اولیه ۷۵ درصد هزینه‌های تولید فرآورده‌های لبنی را تشکیل می‌دهد به طور قطع با افزایش قیمت این ماده اولیه، نرخ تمام محصولات لبنی که مشمول قیمت‌گذاری دستوری نیستند افزایش خواهد داشت ولی چیزی که مهم است اینکه نرخ این محصولات در بازار رقابت، با هم تعدیل می‌شود. در واقع حذف ارز ترجیحی و آزادسازی قیمت‌ها اقدامی ضروری بود.

■ شیب ملایم افزایش قیمت تخم‌مرغ
 شیب ملایم افزایش قیمت تخم‌مرغ در بازار از خردادماه سال جاری تاکنون نشان می‌دهد قیمت این ماده غذایی در بازار با شیب ملایمی افزایش یافته است. تخم‌مرغ نیز از جمله کالاهایی است که تحت تاثیر حذف ارز ترجیحی قرار گرفت. ۷۰ درصد قیمت تخم‌مرغ وابسته به نرخ نهاده است و از آنجایی که بخش قابل توجهی از نهاده‌های دامی در کشور از طریق واردات تامین و مشمول دریافت ارز ترجیحی می‌شود، لذا با حذف ارز ترجیحی قیمت این کالا نیز افزایش قیمت را تجربه کرد. بر اساس آمار منتشر شده از سوی مرکز آمار ایران، از متوسط قیمت کالاهای خوراکی در کشور در بازه زمانی خرداد تا دی‌ماه سال جاری این نتیجه به دست می‌آید که به‌رغم تاثیر حذف ارز ترجیحی بر قیمت تخم‌مرغ در بازار اما قیمت این ماده خوراکی با شیب ملایمی افزایش یافته است. بر اساس جدول مندرج در این گزارش در دی‌ماه امسال یک کیلوگرم تخم‌مرغ در بازار به قیمت ۵۱ هزار و ۹۰۰ تومان به دست مصرف‌کننده رسیده است.

تومانی داشتند. کارشناسان معتقدند قاچاق معکوس کالاهای مشمول دلار ۴۲۰۰ تومانی و عدم صرفه اقتصادی تولید کالاهای اساسی با سرکوب شدید قیمتی توسط دولت، نتیجه واردکننده شدن کشور در زمینه کالاهای اساسی با دلار ۴۲۰۰ تومانی بود.

■ ثبات بازار مرغ
 فروردین‌ماه ۱۴۰۰ همزمان با ورود دلان به بازار مرغ و فروش مرغ قطعه‌بندی با نرخ‌های نجومی توسط فروشندگان و کمبود عرضه مرغ در بازار، قیمت این کالای اساسی در بازار سر به فلک کشید و این اتفاق در حالی افتاد که مرغداران روز به روز ضررهای بیشتری را متحمل شده و خواستار افزایش قیمت مرغ به کیلویی ۲۴ هزار تومان شدند. در راستای این اتفاق توزیع مرغ دولتی آغاز شد؛ در این ایام به صورت محدود مرغ دولتی در تهران و سایر روستاها توزیع شد اما با صف‌های طولانی و چند ساعته همراه بود. با این حال توزیع مرغ دولتی نتوانست چاره‌ساز شود و با گذشت ماه‌ها روند صعودی قیمت مرغ شدت بیشتری گرفت؛ در بحبوحه گرانی‌ها، کمبود نهاده عامل اصلی گرانی مرغ در سطح کشور مطرح شد و اغلب مسؤولان هم این دلیل را باعث افزایش قیمت عنوان کردند.

اواسط اسفندماه ۱۴۰۰ لایحه حذف ارز ترجیحی توسط مجلس شورای اسلامی تصویب شد و این امر بازار کالاهای اساسی بویژه بازار مرغ و گوشت را متشنج کرد. در ابتدای سال هر کیلوگرم مرغ گرم در بازار تهران در یک قدمی ۴۰ هزار تومان قرار گرفت و به قیمت ۳۹ هزار و ۵۰۰ تومان خرید و فروش شد. در خرداد ماه سال جاری قیمت هر کیلوگرم گوشت مرغ به ۴۵ هزار و ۶۰۰ تومان رسید. روند صعودی قیمت مرغ تا آبان‌ماه امسال ادامه داشت تا اینکه هر کیلوگرم مرغ در بازار تهران به قیمت ۶۴ هزار و ۷۰۰ تومان به فروش رسید. در آذرماه

تخصیص ارز ترجیحی برای واردات کالاهای اساسی از سال ۱۳۹۷ آغاز شد. در گام اول تمام کالاهای رفته‌رفته با شناسایی معایب این تصمیم، حدود ۲۵ کالای اساسی مشمول دریافت ارز ترجیحی شدند؛ به این معنی که به جای دلار آزاد با نیمایی - که قیمتی چندین برابر دلار ۴۲۰۰ تومانی در بازار داشت - از طرف دولت ارز ترجیحی در اختیار تعدادی واردکننده قرار می‌گرفت تا کالاهای اساسی از قبیل برنج، مرغ، گوشت، روغن، تخم مرغ و... را با قیمت مناسب‌تر وارد کشور کنند. اگر چه در نگاه اول تصمیم دولت به نفع مصرف‌کننده به نظر می‌آمد اما طبق هشدار و پیش‌بینی کارشناسان، اختصاص ارز ترجیحی به واردات کالاهای اساسی نتیجه‌های جز رانت، فساد و بی‌عدالتی نداشت. در نهایت دولت زمانی که خود را ناتوان از تامین این ارز دید، ۷ کالای منتخب را برای اختصاص دلار ۴۲۰۰ تومانی انتخاب کرد اما باز هم به اهداف خود در رابطه با تامین این کالاهای اساسی نرسید.

قیمت کالاهای تاثیرگیرنده از ارز ترجیحی در این مدت زمان همواره در نوسان بود و مردم از این موضوع ناراضی بودند. حتی در برخی موارد شاهد کمبود کالاهای هدف تامین ارز ترجیحی بودیم. برای مثال در بازه زمانی زمستان ۹۹ تا بهار ۱۴۰۰ مردم برای تهیه چند کیلو مرغ به زحمت افتاده بودند و به اصطلاح عامیانه مرغ سهمیه‌بندی شده بود.

آنچه امروز به عنوان ماحصل اقدام دولت دوازدهم می‌توان در اقتصاد کشور مشاهده کرد این است که اختصاص ارز ترجیحی باعث هدررفت بسیاری از منابع و در نتیجه کسری بودجه شدید دولت شد. این بارانه پنهان که با هدف تثبیت قیمت کالاهای اساسی به واردکنندگان داده شد، نتوانست به طور کامل موفق عمل کند. به گفته بسیاری از کارشناسان، برخی کالاهای اساسی که مشمول دلار ۴۲۰۰ تومانی نیستند، از ابتدای سال ۱۳۹۷ تاکنون رشد قیمت کمتری نسبت به کالاهای مشمول دلار ۴۲۰۰

طبق آمارهای موجود، سالانه ۱.۵ میلیون تن روغن خام مورد نیاز کشور است که تامین و وارد می‌شود؛ در حالی که پیش از حذف ارز ترجیحی بیش از ۲.۵ میلیون تن روغن خام وارد کشور می‌شد که بخش عمده آن به شکل روغن خوراکی به دلیل پایین بودن قیمت‌ها نسبت به دیگر کشورهای همسایه از مرزها قاچاق می‌شد اما در پی حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی این مشکل برطرف شده و در واقع نیاز کشور نسبت به گذشته به نصف رسیده است.

■ روند کند افزایش قیمت گوشت قرمز
 گوشت قرمز در ایران، تابع نظام قیمت‌گذاری دولتی نیست لذا اصلاح نرخ ارز تاثیر چندانی بر بازار این محصول ندارد. البته قیمت برخی اقلام از جمله جو، کاه، یونجه و سیوس در پی اصلاح نرخ ارز تغییر پیدا کرده است که با توجه به نرخ تورم تاثیر اندکی روی بازار این محصول نیز خواهد داشت. البته ناگفته نماند که حذف ارز ترجیحی باعث شکل‌گرفتن بازار رقابتی دام زنده و گوشت قرمز شد و در نتیجه نرخ دام زنده و گوشت قرمز در فرآیند عرضه و تقاضا واقعی شد.

با حذف ارز ترجیحی این نگرانی از سوی فعالان این بازار وجود داشت که اعلام قیمت جدید برای نهاده‌های دامی، بازار را دچار شوک موقتی کند اما این شوک کوتاه‌مدت بود و قیمت‌ها در فرآیند عرضه و تقاضا به شرایط عادی بازگشت.

خرداد امسال یک کیلوگرم گوشت گاو به قیمت ۱۹۳ هزار تومان در بازار عرضه می‌شد. تاثیر حذف ارز ترجیحی در بازار گوشت قرمز در مرداد و شهریورماه خود را نشان داد و یک کیلوگرم گوشت قرمز گاو با قیمت ۲۰۰ هزار تومان در بازار به دست مصرف‌کننده رسید اما از مردادماه روند صعودی قیمت گوشت گاو با شیب ملایمی طی شد و در دی‌ماه امسال هر کیلوگرم گوشت قرمز گاو در بازار با قیمت ۲۳۴ هزار تومان عرضه شد.

حالا با گذشت ۹ ماه از حذف دلار ۴۲۰۰ تومانی یا ارز ترجیحی و تبدیل آن به پارانۀ نقدی، می‌توان گفت ثبات نسبی به بازار کالاهای اساسی بازگشته است. بدیهی بود این کالاها پس از این سیاست افزایش قیمت محسوسی را تجربه کنند و بر همین اساس دولت پارانۀ جبرانی را طراحی کرد اما موضوع قابل توجه در این رابطه پایان کمبودهای عجیب و غریبی بود که تا سال گذشته در رابطه با تامین کالاهای اساسی اتفاق می‌افتاد. با اقتصادی شدن قیمت کالاهای اساسی، ظرفیتی به وجود آمده است که حالا تولیدکنندگان داخلی می‌توانند در این زمینه عرض اندام کنند. از سوی دیگر، با توجه به اینکه چند قیمت برای کالاهای اساسی وجود ندارد و رانتی در این میان توزیع نمی‌شود، در یک فضای رقابتی بین تولیدکنندگان و عرضه‌کنندگان مردم می‌توانند با یک قیمت با ثبات به کالاهای مورد نظر خود دست پیدا کنند. حتی با فعال شدن هر چه بیشتر تولیدکنندگان داخلی در همین مدت، شاهد کاهش قیمت برخی کالاهای اساسی مانند روغن مایع و جامد نیز بوده‌ایم.

متوسط قیمت کالاهای خوراکی منتخب در مناطق شهری کشور (ریال) - منبع: مرکز آمار

کالا/ماه	خرداد	تبر	مرداد	شهریور	مهر	آبان	آذر	دی
مرغ (یک کیلوگرم)	۴۵۶،۷۵۲	۵۷۵،۹۰۰	۵۴۹،۸۸۴	۶۰۱،۲۹۰	۶۵۰،۵۴۵	۶۴۷،۵۶۸	۵۷۱،۴۶۰	۵۵۶،۰۶۳
تخم‌مرغ (یک کیلوگرم)	۳۹۸،۶۷۲	۴۳۶،۳۷۳	۴۴۶،۲۶۲	۴۴۸،۶۶۰	۴۸۵،۱۵۹	۴۸۵،۸۶۱	۵۰۴،۰۶۰	۵۱۹،۵۵۹
شیر (یک لیتر)	۲۱۹،۴۶۵	۲۳۶،۹۴۴	۲۴۴،۷۹۲	۲۴۶،۶۴۳	۲۴۸،۹۴۰	۲۵۰،۴۹۱	۲۵۲،۲۷۱	۲۵۲،۹۲۸
روغن (بطری ۹۰۰ گرمی)	۷۲۰،۸۱۳	۷۳۷،۴۱۲	۷۳۱،۹۸۷	۷۰۸،۷۰۸	۶۹۱،۴۲۶	۶۸۶،۴۴۷	۶۹۶،۹۰۰	۶۸۷،۲۹۷
گوشت گاو (یک کیلوگرم)	۱،۹۳۰،۶۰۲	۱،۹۸۰،۳۵۰	۲،۰۵۳،۸۰۱	۲،۰۸۷،۵۵۲	۲،۱۱۷،۶۹۲	۲،۱۳۷،۵۲۶	۲،۱۹۰،۳۴۹	۲،۳۴۳،۴۳۹

صف‌های خرید مرغ در بهار ۱۴۰۰